

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Темне небо.

Небом керують боги, воно відображає їхній настрій, і того дня він у них був похмурий. У розпал літа зі сходу налетів кусючий дощ і запали такі холоди, як узимку.

Я сидів верхи на Громові, своєму найкращому коні. Це був чорний, як ніч, жеребець із сірою смужкою на крупі. Назвав я його на честь вірного пса, якого приніс був у жертву Тору. Вбивати собаку не хотілось, але боги жорстокі й вимагають жертв, після чого не звертають на нас ані найменшої уваги. Цей Грім був великим, сильним, грізним бойовим конем, а я того дня, закутий у кольчугу, сталь та шкіру, їхав у всій своїй войовничій славі. З лівого боку на поясі в мене висів Подих Змія, найкращий із мечів, хоча для зустрічі з ворогом, до якого я прямував того дня, не треба було клинка, щита й сокири; та я однаково взяв його, адже Подих Змія був моїм найкращим другом. Він і досі є в мене. Коли помру — а це буде вже зовсім скоро, — мої пальці зімкнуть навколо шкіряної обмотки його старенького руків'я і він понесе мене у Вальгаллу — палац мертвих, яким правлять самі боги і де на мене чекатиме великий бенкет.

Але не того дня.

Того похмурого літнього дня я сидів у сідлі, а кінь стояв на брудній вулиці перед ворогом. Його я тільки чув, та не бачив. Він знав, що я прибув.

На вузькій вулиці заледве могли розминутися два вози. Хати обабіч були з глини та лози й криті почорнілим від дощів очеретом, який густо поріс мохом. Все у глибоких коліях від возів, багно завглибшки по кісточки було загиджене собаками та свиньми, що вільно гуляли по вулиці. Поривчастий вітриган брижив калюжі в тих коліях і ніс на мене дим, що курився над однією зі стріх і пахнув паленим деревом.

Зі мною були двоє супутників. З Лундена я рушив із двадцятьма двома войовниками, однак справа моя в цьому мокрому від дощу, просмерділому гноєм селі була приватна, того більшу частину своїх людей я лишив за милю від міста. Позаду мене на сірому жеребці їхав мій наймолодший син Осберт. Йому було дев'ятнадцять, він був у кольчугі й мав меч на поясі. Уже дорослий чоловік, у моїх очах він залишався хлопчаком. Я лякав його, як і мій батько — мене. Деякі матері роблять синів м'якотілими, проте Осберт зростав без матері, і я виховав у ньому твердий характер, як годиться чоловікові. Світ сповнений недругів. Християни вчать любити свого ворога й підставляти другу щоку, але вони дурні.

Біля Осберта їхав Етельстан, позашлюбний син короля Едварда Вессекського. Лише восьмирічний, він теж був закутий у кольчугу, як і Осберт. Етельстан мене не боявся. Хоч скільки б я старався лякати його, він тільки дивився на мене холодними синіми очима й либився. Того малого я любив не менше за Осберта.

Обидва були християнами. Я веду програвшу війну, а християни перемагають у світі, повному смертей, зрад і горя. Авжеж, старих богів досі шанують, однак їх дедалі відтісняють у гори, глушину холодних північних околиць

світу, по якому, немов чума, шириться християнство. Їхній розіп'ятий бог могутній. Це я приймаю. Завжди знав, що він має велику силу, але не розумію, чому боги дозволили йому перемогти. Та сталося так. Він махлює. Іншого пояснення я не маю. Розіп'ятий бог бреше та крутить, а брехуни та круті завжди перемагають.

І от я чекав на мокрій вулиці, Грім тупцяв важким копитом у калюжі. Поверх шкірянки та кольчуги на мені була темно-синя вовняна накидка, підшита хутром горностая. На шиї висів молот Тора, а голову прикрашав шолом з вовком. Забороло було відкрите. З обода шолома крапотіла вода. Взутий я був у довгі шкіряні чоботи, халяви яких заткнув ганчірками, щоб не затікав дощ. На руках мав рукавиці, а від ліктя до плеча нанизав золоті та срібні браслети, здобуті вбивствами ворогів. Я був у повній славі, хоча ворог, до якого я приїхав, такої шани не заслужив.

— Батьку, — почав був Осберт, — а що, як...

— Я до тебе звертався?

— Ні.

— Ну то мовчи! — гаркнув я.

Сердитись я не хотів, але однаково був злий. Звичайна злість на світ — нікчемний, тупий, сірий, — безсила лють, цей гнів не мав адресата. Сховавшись за замкненими дверима, мої вороги співали. Я чув їхні голоси, проте слів розібрати не міг. Розумів, що вони бачать мене і знають, що більше нікого на вулиці нема. Мешканці міста не хотіли бути причетними до того, що мало статися.

Та я й не знав, що має статися, хоч і сам це затіяв. А може, двері лишаться замкненими і ворог продовжить відсиджуватися за стінами міцного соснового дому? Безперечно, саме це й хотів знати Осберт. А що, як ворог не вийде? Навряд чи він сказав би «ворог». Напевно, спитав би: а що, як «вони» не вийдуть?

— Якщо вони не вийдуть, — повів я, — я висаджу двері, зайду всередину й сам витягну того покидька. І якщо так буде, то ви залишайтеся тут тримати Грома.

— Так, батьку.

— Я з вами, — викликався Етельстан.

— Ти зробиш, як тобі велено.

— Так, лорде Утреде, — відказав він з повагою.

Але я розумів, що це такі пустоші. Навіть не обертаючись, я знав, що він знову либється, та й обертатися не довелося, бо тієї самої миті спів урвався. Я чекав. Уже за мить двері відчинилися.

Нарешті вони вийшли. Спершу пів дюжини старших, за ними — молоді, котрі, помітив я, поглядали на мене; та навіть Утред, воєвода, що явився їм у гніві та бойовій славі, не затьмарював їхньої радості. Вони усміхалися, плескали один одного по спині, обіймалися і реготали.

Шестеро дідів не сміялися. Ті мовчки прямували до мене, та я не рушав з місця.

— Кажуть, ви лорд Утред, — промовив один з них.

Вдягнений у грубу білу ризу, підперезану мотузком, він мав біле волосся та сиву бороду на вузькому засмаглому обличчі з глибокими зморшками навколо очей та губ. Волосся сягало аж за плечі, борода — по пояс. Вираз на його лику був хитрий, але авторитетний, а важкий посох із багато оздобленим срібним хрестом на верхівці вказував на те, що то церковник непростий.

Я не відповів. Оглянув молодших. Переважно це були ще зовсім юні хлопці або такі, що тільки-тільки змужніли. Голені лоби тьмяно виблискували в сірому світлі. З дверей почали виходити старші. Батьки юнаків, здогадався я.

— Лорд Утред, — повторив чоловік.

— З тобою я говоритиму, коли буду готовий, — процідив я.

— Так не годиться, — сказав він, тягнучи до мене хрест, ніби той міг мене налякати.

— Вимий свою смердючу пельку козячими сцями, — огризнувся я.

Нарешті побачивши юнака, якого шукав, я пришпорив Грома. Двоє дідів спробували мене зупинити, але Грім тільки клацнув великими зубами, й вони поточилися назад, рятуючись від небезпеки. Грома боялися данські воюки, а шістка стариганів розлетілась, як полова.

Я заїхав на коні в гурт юнаків, схилився в сідлі й схопив хлопця за рясу. Підсмикнув, закинув животом на сідло й розвернув Грома колінами.

Тоді й почався шарварок.

Кілька юнаків спробували мене зупинити. Один потягнувся до Громової вуздечки, й це була помилка — дуже велика. Клацнули зуби, хлопчисько закричав, а я дав Громові здибитись і вдарити копитами. Під потужним ударом хрунула кістка і бризнула яскрава кров. Навчений постійно рухатись, аби ворог не підрізав йому жилки на задніх ногах, Грім кинувся вперед. Я пришпорив його і промчав повз поваленого хлопця зі скривавленою головою. Інший недоумок ухопився за мій правий чобіт і спробував стягнути з сідла, та я тільки махнув рукою й відчув, як він відпустив. А далі до мене кинувся старий із довгим сивим волоссям. Він забіг за мною в натовп із криками, щоб я відпустив свого бранця, і, як останній бовдур, замахнувся важким посохом у голову Грому. Однак, навчений для бою, мій кінь спритно крутнувся, а я нахилився, вхопив посох і вирвав з рук діда. Той не відступався. Поливаючи мене прокльонами, вчепився у вуздечку і спробував затягти коня назад у юрбу хлопців, аби, либонь, задавити мене чисельністю.

Я змахнув посохом і вдарив з усієї сили. Цілився тупим краєм, ніби списом, але не побачив металевого штиря

на ньому, яким хрест устромляли в землю. Хотів лише стукнути оскаженілого дурня, але прохромив йому голову. Пробив череп, і сірий день забарвився кров'ю. Піднявся крик, який було чути, мабуть, навіть у християнському раю, я відпустив посох, та старий у білій одежі, тепер уже забризканій кров'ю, залишився стояти, погойдуючись, плям-каючи ротом і дивлячись перед собою скляними очима, а з голови в нього стирчав хрест. Довге біле волосся почервоніло, аж ось нарешті він упав і сконав на місці.

— Абат! — вигукнув хтось, а я дав Громові остроги та й помчав уперед, розкидаючи хлопців і залишаючи гурт їхніх матерів голосити.

Хлопець у мене на сидлі засмикався, і, виїхавши з на-товпу на порожню вулицю, я сильно ogrів його по поти-лиці. То був мій син. Мій старший син Утред, син Ут-реда. Я прибув із Лундена занадто пізно, щоб не дати йому стати попом. Про синів намір мені розповів мандрівний проповідник, один з тих патлатих бороданів зі скаженими очиськами, котрі виманюють із дурнів срібло в обмін на благословення.

— Радіють усі християнські землі, — сказав він, пози-раючи на мене хитрим оком.

— Чому радіють? — запитав я.

— Що ваш син стане священником! За два дні, як я чув, у Тофсестері.

Цим у своїй церкві й займаються християни: висвя-чують своїх чаклунів, роблячи з хлопців попів у чорних рясах, які розносять світом їхній непотріб; і мій син, мій старший син, став одним із тих клятих попів, за що я вда-рив його ще раз.

— Лайдак! — крикнув я. — Паскудник боягузливий! Зрадливе мале падло!

— Батьку... — почав був він.

— Більше я тобі не батько! — гаркнув я.

Вивізни Утред на вулицю, на якій під стіною однієї ха-ти стояла особливо смердюча купа гною, я кинув його в неї.

— А ти мені більше не син, — додав, — і звати тебе вже не Утред.

— Батьку...

— Хочеш, аби Подих Змія горлянку тобі перетнув? — крикнув я. — Якщо хочеш зватися моїм сином, знімай цю кляту чорну сукню, вдягай кольчугу і роби, як я кажу.

— Я служу Господу.

— Тоді змінюй ім'я, бо ти більше не Утред Утредсон, — я крутнувся в сидлі. — Осберте!

Мій молодший пришпорив коня і підїхав до мене.

— Батьку?

— Віднині Утредом зवेशся ти!

Він зиркнув на брата, тоді — на мене. Врешті неохоче кивнув.

— Як тебе звуть? — запитав я.

Він завагався, але, побачивши мій гнів, ще раз кивнув:

— Мене звуть Утред, батьку.

— Ти Утред Утредсон, — сказав я, — мій єдиний син.

Це саме сталося колись давно й зі мною. Мій батько, якого звали Утред, назвав мене Осбертом; та коли мого старшого брата, також Утреда, вбили дани, мені дали нове ім'я. Так уже повелося в нашому роду. Старший син успад-ковує ім'я. Моя мачуха, дурна баба, твердячи, буцімто ян-голи-охоронці небесної брами не впізнають мене за новим ім'ям, наказала навіть охрестити мене вдруге, тож мене занурили в діжку з водою, проте, хвала Христу, християнство до мене не причепилось, я відкрив для себе старих богів і відтоді шаную тільки їх.

Мене наздогнали п'ятеро старших попів. Я знав двох із них — близнюків Кеольнота і Кеольберта, з якими за

тридцять років до того ми були заручниками в Мерсії. Ми були дітьми, яких захопили дани, і я радо прийняв цю долю, а близнюки її зненавиділи. Нині вони постаріли й були однаковісінькими пузатими попами з сивими бородами та сердитими круглими обличчями.

— Ви вбили абата Вітреда! — почав один.

Сердитий, приголомшений, він аж нетямився з люті. Я не знав, хто це з близнюків, бо ніколи їх не розрізняв.

— А в отця Бургреда лице понівечене! — додав інший.

Він потягнувся до вуздечки Грома, але я розвернув коня, аби той загрожував обом близнюкам величезними жовтими зубами, якими допіру погриз пику нововисвяченому попеляті. Обидва тут же позадкували.

— Абат Вітред! — повторив ім'я перший близнюк. — Найсвятіший чоловік, що жив колись на землі!

— Він напав на мене, — відказав я.

Насправді вбивати старого я не хотів, та пояснювати це близнюкам було безглуздо.

— Ви поплатитеся! — звискнув один з них. — Вас буде проклято на віки вічні!

Інший потягнувся до хлопця в купі гною.

— Отче Утреде, — промовив він.

— Він більше не Утред, — відрізав я, — а якщо на-сміліться називатися так, — повернув до нього голову, — я його знайду, розпорю черево, а паскудні кишки згодую свиням. Він мені більше не син. Не гідний зватися моїм сином.

Не гідний зватися моїм сином незграбно піднявся з гною, брудний з ніг до голови. Подивився на мене.

— У такому разі як мене звати тепер? — спитав він у мене.

— Юда, — кинув я жартома.

Виховували мене християнином і змушували слухати християнські казки, от мені й пригадався чоловік на ім'я Юда, який зрадив свого розп'ятого бога. Я цього ніколи не розумів. Щоб стати їхнім спасителем, той бог мав загинути на хресті, однак християни чомусь проклинають людину, яка зробила це можливим. Як на мене, його варто б шанувати як святого, але його чомусь називають зрадником.

— Юда, — повторив я, радий, що пригадав ім'я.

Мій колишній син повагався й кивнув.

— Віднині, — звернувся він до близнюків, — мене звуть отець Юда.

— Ви не можете називатися... — почав чи то Кеольнот, чи то Кеольберт.

— Я — отець Юда, — повторив він суворо.

— Ви будете отцем Утредом! — вигукнув один з близнюків і показав на мене: — Він не має тут влади! Це язичник, вигнанець, Господь його ненавидить!

Аж трусячись від гніву, він ледве говорив, але все ж глибоко вдихнув, заплющив очі й потягнув руки до темного неба.

— О Господи, — загукав він, — покажи свій гнів цьому грішнику! Покарай його! Позбав збіжжя, нашли недугу! Покажи свою силу, о Господи! — голос його перейшов у пронизливий крик. — В ім'я Отця, і Сина, і Духа Святого, проклинаю цього чоловіка та весь рід його!

Він замовк перевести дух, і я натиснув коліном на бік Грома й підвів свого бойового коня на крок ближче до дурня. Лютував я не менше за близнюків.

— Прокляни його, о Господи, — вигукнув він, — і в милості своїй покарай його! Прокляни його та весь його рід, щоб вони ніколи не знали щастя! Покарай його, о Господи, брудом, болем і горем!